

Vůlí pohnout světem. Absolvent Fakulty strojní Antonín Martínek si splnil kanadský sen a ani za mořem nepřestal své vlasti pomáhat

18.9.2023 - Adam Pluhař | Technická univerzita v Liberci

Pane profesore, jste rodák z Březnice na Příbramsku, jak jste se dostal na tehdejší mladou Vysokou školu strojní v Liberci?

Přiznám se, že jsem měl zpočátku zájem o filozofii a jazyky – anglicky jsem se učil od jedenácti let – o strojařině jsem neuvažoval. Měl jsem ale tak zvaně špatný kádrový profil. Otec byl za první války, během války a i po válce příslušníkem českého četnictva, a i když pomohl spoustě lidem vyhnout se koncentračním táborům, po válce odmítl vstoupit do komunistické strany. Na studium vysoké školy jsem proto mohl zapomenout. Táta ale přes kamarády z války zjistil, že „politicky nežádoucí jedince“ jako jsem byl já, by mohli přijmout v Liberci. A skutečně jsem na tehdy mladou vysokou školu nastoupil. Byla tu ostatně řada vynikajících pedagogů vyhozených tehdy z jiných vysokých škol. To myslím položilo skvělý vědecký základ liberecké školy. I já jsem se nakonec do strojařiny zamiloval.

Kam jste se dostal po studiu?

Po půlroční vojenské službě jsem nastoupil do továrny na obráběcí stroje Varnsdorf a pak do Leteckých Opraven v Praze Malešicích, kde už tou dobou pracovala i moje budoucí manželka (*Dagmar Fišlová, rovněž absolventka strojní fakulty TUL, pozn. redakce*). V těch Malešicích se opravovaly motory ruských vojenských letadel Migů. I když to byla zajímavá práce, celou dobu jsem uvažoval o tom, jak vyjet za hranice. Celé socialistické zřízení a totalita mě tady užíraly. Vycestovat legálně za Západ, pokud člověk pracoval v té opravně, bylo ale téměř nemožné. Stal se ale skoro zázrak. Přišla osobní nabídka od docenta Drába z mé alma mater, abych dělal odborného asistenta u něj na katedře obrábění a obráběcích strojů. Zajásal jsem a moc rád jsem se vrátil do Liberce.

Byla šedesátá léta, poměry ve státě se začaly uvolňovat. Jak to bylo s vaší vysněnou cestou na Západ?

Tehdy jsem na škole pomohl zařizovat alespoň našim studentům brigády v Anglii. Sám jsem měl velkou touhu jet studovat do Ameriky, vše ale troskotalo na tom, že jsem na to neměl peníze. Na Illinois Institute of Technology v Chicagu by mě přijali, ale požadovali tři tisíce dolarů „cash“ (v *hotovosti*). Taková suma byla úplně absurdní. Odepsal jsem jim sarkasticky, že takovou částku nemá ani celá československá vláda. Znovu se ale na mě usmálo štěstí. Univerzita v Newcastle upon Tyne (*Anglie*) nás pozvala na týdenní pobyt a docent Dráb spoluúčast na návštěvě nabídl prof. Cyrilu Höschlovi (*otec známého psychiatra*), což byl šéf katedry mechaniky a pružnosti a jeden z otců této univerzity, a mně vzal, abych tlumočil. A ještě úžasnější bylo, když nám pak v Newcastle nabídli vzájemnou výměnu dvou univerzitních pracovníků na tři měsíce. Byl jsem na tuto návštěvu schválen, spolu s doc. Bečvářem, tehdejším šéfem katedry matematiky, abychom pracovali v Newcastle jako visiting lecturers. A štěstěna při mě stála i během mého druhého pobytu v Anglii. Jeden den jsem si na vývěsce všiml inzerátu University of Waterloo v Kanadě, která hledala vědecko-výzkumné pracovníky v oboru konstrukce obráběcích strojů. Protože požadavky na tato místa jako by byly napsány pro mě, okamžitě jsem podal přihlášku a ještě před odletem z Anglie jsem byl přijat s nástupem v září 1967. Jistě nemusím zdůrazňovat, že jsem se cítil v sedmém nebi.

»Tak tvrdě jako v Kanadě jsem nikdy před tím ani potom nepracoval«

Bylo to opravdu sedmé nebe, nebo to naopak byly těžké roky a spojené s dřinou?

Nedá se to popsat. Když v Kanadě slyšeli, že umím počítat na analogových počítačích, říkali, že jich mají pár v muzeu. Univerzita ve Waterloo je kromě inženýrství známá také matematikou a hlavně matematikou aplikovanou na kybernetiku. Vylepšili tam nejstarší programovací jazyk Fortran, který byl pak znám pod názvem WatFor (*Waterloo Fortran*) a tamní univerzita měla největší a nejrychlejší počítač v Kanadě – IBM Systém 360 Model 75. Já jsem neměl tušení, jak na něm pracovat. Nastoupil jsem proto do kurzu. A tak tvrdě jako v Kanadě jsem nikdy před tím ani potom nepracoval. Zároveň jsem začal přednášet ve třetím ročníku bakalářského programu ve strojním inženýrství v předmětu části strojů. Na ten moment nástupu mám dodnes živou vzpomínku. Den před mým prvním předstoupením před studenty jsem si uvědomil, že nemohu přednášet v evropském metrickém systému, ve kterém jsem vyrostl. Vůbec jsem netušil, co je například napětí materiálu 60 tisíc liber na čtvereční palec. Propadl jsem zběsilé panice a celou noc strávil v univerzitní knihovně. Maloval jsem si grafy. A ráno mě profesor představil posluchárně. Sedělo v ní padesát kluků s pověstí divochů, co vypadali jako kanadští profesionální hokejisté. Řekl jim tehdy, ať ke mně mají respekt, neboť prý pocházím ze země, která se naučila hrát výborně hokej (smích).

Jak k vám jako k cizinci přistupovali kolegové?

Velice přátelsky. S trochou nadsázky se chodili dívat, jak vypadá člověk, co vyrostl v komunismu. Kanadané jsou ale skvělí lidé a mají také vynikající smysl pro humor. O nějakém potkávání ale nebyla ani řeč. Já jsem v té době nedělal nic jiného, než že jsem studoval, trochu jsem se najedl a pak spal. Když na jaře 1968 konečně přijela manželka s dcerou, šli jsme na procházku a já jsem zabloudil. Znal jsem jen cestu do univerzitního výpočetního střediska a zpět (smích).

Vaše dizertační práce v Kanadě se zaměřila na počítačový program, který by dokázal automaticky konstruovat tištěné elektronické spoje. O co přesně šlo?

Byla to spolupráce s Canadian Aviations Electronics, což byla společnost, která v Montrealu vyráběla simulátory pro trénink vojenských a dopravních pilotů. Potřebovali zrychlit celý proces konstrukce a výroby. Technici navrhující řídicí obvody tištěného elektronického spoje manuálně zpravidla potřebovali dva až tři dny, náš program schéma geometrického propojení až tří set bodů na povrchu tištěného spoje zhotovil za deset minut.

»Stačilo říct Liberec a Waterloo a pohovor byl u konce«

Po těch třech letech, během kterých jste měl povoleno zůstat v Kanadě, jste se do Československa nevrátil. Československo vás začalo považovat za emigranta, že?

Ano. V Liberci jsem přišel o práci a byl jsem odsouzen ke dvěma letům vězení. Celý můj soudní případ prý trval zhruba padesát pět vteřin. Součástí bylo i propadnutí majetku. Naštěstí jsem ale nic nevlastnil (smích). Rád bych tehdy zůstal na univerzitě ve Waterloo, ale kvůli rodině jsem přijal nabídku přednášet strojní inženýrství na Conestoga Polytechnic v Kitcheneru. Když jsem tehdy řekl, že jsem přišel z univerzity ve Waterloo, otvíralo mi to dveře. Ostatně, titul „profesního inženýra, P.Eng.“, uděluje v Kanadě Asociace profesionálních inženýrů. A když jsem o titul usiloval a na pohovoru zmínil, že jsem vystudoval univerzitu v Liberci a ve Waterloo, řekli, že je pohovor skončen. Měl jsem titul okamžitě. Na polytechnice jsem přednášel asi rok a stal jsem se šéfem katedry. Za další dva roky děkanem Fakulty inženýrských technologií a pak výkonným ředitelem celého areálu.

Polytechnika měla a má velké propojení s praxí a byla něčím mezi naší průmyslovkou a vysokou školou. Začal jsem se tehdy zasazovat o to, aby se ve strojním oboru a v elektrotechnice zavedly bakalářské programy a aby se začaly dávat akademické tituly, jako je obvyklé v Evropě. Což se mi podařilo prosadit.

Po obsazení Československa vojsky Varšavské smlouvy jste houževnatě a nezištně pomáhal uprchlíkům z Československa. Jak ta pomoc vypadala?

Nedlouho po příchodu do Kanady v roce 1967 jsem se stal členem Československého národního sdružení v Kanadě (*krajanská organizace vznikla před druhou světovou válkou na výzvu prezidenta Beneše, aby Čechoslováci-emigranti finančně podporovali československé vojáky v Anglii, ve Francii a jinde. Dnes název zní České a Slovenské sdružení v Kanadě*), která začala uprchlíkům po srpnové invazi pomáhat. A po srpnu 68 pomáhali i kanadští úředníci exulantům už v Rakousku nebo v Německu. Mě pak kanadské ministerstvo imigrace prostřednictvím kanceláře v Kitcheneru denně žádalo, abych třeba na letišti v Torontu vyzvedl další českou rodinu, která přiletěla z Vídně. Řekli mi, že rodina má tři děti a nikdo neumí anglicky. Chtěli, abych je nechal u nás přespát, a ráno je přivezl a pomohl jim s vyplňováním dokumentů. Bylo to velmi náročné, ale potřebné. Československé národní sdružení předkládalo nejrozumnější návrhy kanadské vládě a tak jeho zásluhou Kanada získala maximální počet Čechů a Slováků.

Když pak padla železná opona, začal jste zase intenzivně pomáhat univerzitnímu prostředí ve staré vlasti. Díky vám získaly naše vysoké školy značnou finanční částku nebo vybavení. Proč jste to dělal?

Začnu obšírněji. Začátkem roku 1990 navštívil tehdejší ministr školství profesor Adam na pozvání Československého národního sdružení Kanadu a vznikl nápad, který vyústil do třídní vědecké konference mezi Československem a Kanadou, na jejímž uspořádání jsem se podílel. Na zámku Štířín se tehdy setkala přes třicet kanadských rektorů a prorektorů a přibližně stejný počet českých a slovenských akademiků. A důležitá byla i pozdější přednáška Václava Havla v Torontu. Na tu přednášku jsem zamířil. Tady si dovolím malou vsuvku – pro mě měla ta přednáška ještě zvláštní osobní rozměr v tom, že letadlo s Havlem pilotoval můj spolužák z Liberce Jirka Kaňák, se kterým jsem po emigraci z bezpečnostních důvodů přerušil kontakt. Před přednáškou mi najednou zatelefonoval. No a prezident Havel pak ještě spolu s Josefem Škvoreckým a Tomášem Baťou domluvili založení Kanadského fondu na obnovu českých a slovenských univerzit se sídlem v Torontu a bylo mi nabídnuto členství. Po roce mě zvolili prezidentem tohoto fondu a já jsem v něm působil dalších deset let.

Uvedete příklad, co se z fondu podařilo obstarat?

Díky fondu například získala Univerzita Karlova výkonný počítač, univerzita v Olomouci speciální mikroskopy, Slezskou univerzitu v Opavě vybavil fond tisíci knih. Nemohu zapomenout, jak jsme s profesorem Jiřím Čížkem, který působil na University of Waterloo a který, pokud vím, byl jediným českým matematikem nominovaným na Nobelovu cenu, a dalšími kolegy balili knihy do beden. Díky nezištné pomoci jedné firmy jsme je pak do Evropy posílali lodním kontejnerem té společnosti. Zajímavým projektem byl také tak zvaný ‚Kanadský les v Čechách‘, kdy jsme do republiky dostali desítky tisíců semínek kanadské borovice ze západního pobřeží Kanady. Použily se na zalesňování devastovaných lesních porostů. A proč jsem to dělal? Zkrátka, chtěl jsem se nějak odvděčit za to, co mi má rodná vlast dala.

Vrátil jste to i jinak. Díky vám také mnoho studentů a pedagogů nejen z Technické univerzity v Liberci, ale i z jiných českých vysokých škol mohlo přijet do Kanady na studijní pobyty.

Bylo to i proto, že si pamatuji tu svoji obrovskou touhu odjet za studiem za hranice, přitom jsem byl svázaný tím, že to nešlo. A když se otevřely hranice, tak by to šlo, potíž ale zase byla ve financích. Pobyt na naší Conestoga Polytechnic v Kitcheneru a na University of Waterloo pomohl mnoha českým a především libereckým studentům a pedagogům rozšířit si obzory, prohloubit znalosti, získat jiný pohled na výuku i praxi a vylepšit si znalost angličtiny. Měl jsem zkrátka potřebu nějak víc pomoci liberecké univerzitě, díky které jsem se naučil mnoho z toho, co umím. V této souvislosti jsem poprvé slyšel český výraz ‚tahoun‘, kterým mě můj přítel z ČVUT, Jarda Burčík, jednou označil. Asi jsem tedy tahoun (smích).

V Kanadě už žijete větší část svého života, cítíte se víc Čechem, nebo Kanadánem? A komu fandíte v hokeji?

Bude to znít asi zvláště, ale jsem pořád Čechem na sto procent i stoprocentním Kanadánem. A druhé otázce se asi budu muset diplomaticky vyhnout (smích). Ale ne. Když hrají Češi proti Kanadánům, fandím Čechům. Mám partu kanadských kamarádů, a když Česká republika vyhraje, utahuju si z nich. Příště, až zase dostanou Češi na frak, schytávám to zase já. To stejné platí o tenise.

V mládí jste toužil svobodně vycestovat za hranice a podařilo se vám to po obrovských peripetích. Dnes už studenty nic nesvazuje, cestovat a studovat mohou, kde chtějí. Máte pro ně nějaký vzkaz?

Ať cestují. V přátelských debatách jsem také studentům říkal, že to mají v hlavě srovnané, dobře zvládli diferenciální rovnice, ví toho hodně o strojařině, umí skvěle na počítači, ale tohle vše ještě neznamená, že se jim svět bude klanět. Říkal jsem jim, že musí makat, až z nich bude stříkat pot. Hromada lidí je chytrých, ale jsou líní a nestanou se z nich tahouni. Musíte mít zkrátka cíl, soustředěnou vůli a odvahu a energii za tím cílem jít. To je to, co pohne světem.

profesor Antonín Martínek

(*1939, Březnice, okres Příbram)

V roce 1962 promoval na Fakultě strojní Vysoké školy strojní a textilní v Liberci (dnešní Technická univerzita Liberec). V roce 1967 vycestoval na pozvání University of Waterloo do Kanady a v roce 1970 mu tato univerzita udělila akademickou hodnost Master of Applied Science ve strojním inženýrství. Od roku 1970 přednášel na Conestoga Polytechnic Institute v Kitcheneru, kde se později stal děkanem na Fakultě inženýrské technologie. V letech 1968–1985 jako člen výkonného výboru odbočky Kitchener-Waterloo Československého národního sdružení v Kanadě pomáhal českým a slovenským občanům, co opustili Československo po srpnu 1968. V roce 1990 spoluorganizoval konferenci akademických představitelů kanadských, českých a slovenských vysokých škol na zámku Štiřín u Prahy. Na počátku 90. let byl zodpovědný za vzdělávací projekt „Program spolupráce s institucemi mezi Kanadou a ČSFR“. V rámci tohoto projektu se realizovala návštěva třiceti českých a slovenských expertů na kanadských univerzitách, v průmyslových podnicích a vládních organizacích. Tony Martínek také založil soukromé stipendium pro studenty Fakulty strojní Technické Univerzity v Liberci. Tím umožnil vybraným libereckým studentům čtyř až šestitýdenní pobyt na kanadských univerzitách a v průmyslových podnicích. V roce 2003 udělil děkan Fakulty strojní Petr Louda Tony Martínkovi pamětní medaili FS TUL u příležitosti oslav 50. výročí založení univerzity. Na návrh Karlovy univerzity v Praze, Technické univerzity v Liberci a Slezské univerzity v Opavě mu v roce 2009 udělil ministr zahraničních věcí prestižní cenu Gratiarum Agit 2009. V roce 2013 mu rektor Technické univerzity v Liberci Zdeněk Kůs udělil čestný doktorát za zásluhy o rozvoj vědecké i akademické spolupráce.

<https://tuni.tul.cz/a/vuli-pohnout-svetem-absolvent-fakulty-strojni-antonin-martinek-si-splnil-kanadsky>

[-sen-a-ani-za-morem-neprestal-sve-vlasti-pomahat-149174.html](#)